

KOPPÁNY (KUTSERA) ISTVÁN

A MUNKÁSIFJÚ
ÉS A MA ÉLETE!

Főként ifjúsági órák, — önképzőköri, népművelési és munkásifjúsági egyesületi kultúr-előadások anyagául.

Különlenyomat a „MUNKÁSIFJÚ” című
iparos és kereskedő ifjúsági folyóiratból.

A MUNKÁSIFJÚ ÉS A MA ÉLETE

I. A magyar munkásifjú és hazánk mai helyzete. (Bevezetés.)

Kedves Olvasóm! Bizonyára sokszor hallod emlegetni, sokszor olvasod is, hogy az élet, a magyar élet nem volt mindig ilyen nehéz, ilyen szomorú és hogy ennek a világháború, a trianoni béke, a magyar kormány, stb. az oka.

Nos, hát én kereken kimondom, hogy ez nem egészen így van. Nyomorúságunknak az előbbiek csak kisebb részben vagy egyáltalán nem okai, de nagyobb részben mi magunk, a; rnk, őseink: az ember maga az oka mindennek! . . .

Fiúk! Tizenhét éve tanítok már székesfővárosi iparostanonciskolában. Ismerlek benneteket, szeretlek benneteket azzal a szorongó érzéssel, vajha az általam tanított iparosnemzedék nemcsak a magyar ipar terén, hanem a magyar haza sz eretetében, a jó Isten szolgálatában is nemes versenyre kelne egymással!

Nem akarlak itt benneteket minden áron oktatni, sem erkölcsi prédikációkkal ellátni. Súlyos és komoly a téma, amibe belefogtam, mégis „vidám csevegés”-ként szeretnék megismertetni a körülöttetek zajló magyar élettel, Higyjetek nekem: hiszen amiket írok, ha ma nem, holnap bizonyosan sajátmagatok is valóknak, igazaknak, körülöttünk levőknek fogtok elismerni.

Hogy miért éppen hozzátok fordulok? Egyszerű a feleletem. Mert ti vagytok a magyar jövő! . . . Hazánkat a trianoni békében megcsonkították, lakosainak, területének $\frac{2}{3}$ részétől megfosztották s mindezzel rengeteg erkölcsi és anyagi értékkel lettünk szegényebbek. Olyanokká váltunk, mint a leveleitől, legszebb ágaitól, életerőinek javától megfosztott óriási tölgyfa — oda állítva eső, szélvihar és az elemek további kiméletlenségének . . . De ugye a tölgy is újra éled, a tölgy is hoz új hajtásokat, megerősíti, megvastagítja törzsét, ha van még benne fejlődni képes csira,

nedv, *életerő!*?!... Nos, a magyar élet tölgyében a csira, az életnedv ti vagytok! Gondoljátok csak el, mit jelent ez? Ne mondjátok azt, hogy szép, ékes szavak ezek, ezt így szokták mondani. Lássátok be, hogy a magyar nemzet egy óriási gépezet, melynek egyként alkotói a szellemi és testi munkások, az öregek és fiatalok, a szegények és gazdagok. S hogy a gép pontosan, jól működhessen, minden alkotórészének, kerekének és szíjának a helyén kell lennie, jónak kell lennie és dolgoznia, működnie kell, — de, hogy ezt a hivatását teljesíthesse, benzinre, petróleumra, kenőcsre, lendítő erőre is van szüksége. S a magyar ifjúságnak, (nemcsak a munkásifjúságnak!) ez utóbbi a szerepe, hogy majd felnőve, mindig nagyobb és fontosabb alkotórészé válhasson az impozáns gépezetben — átadva helyét annak idején az utána következőknek.

A magyar ifjúság tehát szerves és szükséges része a magyar nemzet gépezetének; — nélküle mit sem érnének a gép többi részei. Ez azonban nem tehet benneteket elbizakodottakká, mert amennyire megtisztelő az, hogy nélkülözhetetlen részei vágytok a nemzetnek, annyira súlyos a kötelezettség, mely ezzel jár! Kihagyás nélkül, szünet nélkül, maradéktalanul kell a helyeteken állni!

II. A világnézetről.

A műhelyben is, odahaza is gyakran beszélgettek, vitáztok valamiről. S ugye mindegyiktek hozzászól a témához, szinte az ember nem tudja megállni, hogy véleményét ne nyilvánítsa a szóbanforgó dologról, hogy állást ne foglaljon a vitában ellene vagy mellette. Nos, ez mindannyiunkkal így van; vagy legalább is úgy kellene lennie, hogy mindenről gondolkozzunk: önmagunkról, környezetünkről, Istenről, a világról! Cogito: ergo sum, mondotta Descartes, a híres francia filozófus; gondolkozom, tehát vagyok és mert vagyok, mert eszes embernek születtem: gondolkoznom illik, gondolkoznom kell.

De ugye sokszor hallottátok azt is, hogy egy és ugyanarról a dologról két embernek homlokegyenest ellenkező a véleménye. Sokszor csodálkoztatok is bizonyára azon, miként lehetséges, hogy amit valaki jónak tart, ugyanazt más rossznak értékeli; — hogy amit én szépségnek látok, te csúnyának mondd; — hogy amit — mondjuk — édesapád értékesnek ítélsz, te talán alig tartod annak! S ez, Kedves Olvasóm! — csak úgy lehet, hogy te is, én is, mindannyian másként nézzük — bizonyos fokig — a világot, Istent, környezetünket, a dolgokat s ezek között önmagunkat! Ez világnézetbeli, hogy úgy mondjam, gondolkodásbeli különbség.

Nem akarok én itt elöttek tudományos elmefuttatást rendezni; nem akarom részletezni az ideális (a szellemre, a lélekre helyezi a fősúlyt!), a naturális (a természetet, az anyagot, a testet hangsúlyozza ki!) és az organikus-dinamikus (örök fejlődés bi-

zonyos formák, célok szerint!) világnézet mibenlétét. Amennyiben azonban szükségesnek mutatkozik, alkalomadtán visszatérünk méft e témára.

Gyakorlati szempontból ellenben sokkal lényegesebb az optimista és a pesszimista világnézettel, gondolkozásmóddal foglalkoznunk . . . Haladtok az utcán s halljátok a következő beszélgetést, (igen gyakran!): „Ó, én már semmi jót sem várok az élettől. Engem annyi csapás ért, hogy már egészen elkeseredtem nincs már mit remélnem. Lehetetlen, hogy a mai válságos helyzetből kiutat találjunk, — lehetetlen, hogy a szegény embernek valaha is még jól menjen!” stb. De alig léptek egyet-kettőt, ilyesmit is hallotok; „Majd csak megsegít a jó Isten, lásd be, kérlek, hogy maga a természet, a világtörténelem, saját nemzetünk, fajunk története, (de bizonyára — ha jól meggondoljuk — a magunk élete is!) oktat, vezet rá arra, hogy tél után, bármilyen tartós és kemény legyen is: tavasz szokott következni; — hogy soha senkinek — koznapiasan szólva — nem ment mindig jól vagy mindig rosszul..” — Emberek és nemzetek élete: hullámhegy és hullámvölgy folytonos váltakozása, Az viszont azután nagyon is igaz, hogy a kényszerítő körülmények figyelembe vételével nagyrészt rajtunk áll, (a mi egyéniségünkön, munkánkön!) hogy völgy és hegy hogyan váltakoznak egymással, meddig vagyunk „lent” és meddig fent!?!..

Így hát — Kedves Olvasóim! — alapjában véve kétféle világnézet van: a pesszimista, mondhatnók, sötétenlátó és az optimista, a bizakodó, remélő, S ha most azt kérdezitek tőlem, honnan e két világnézet, hogy és mint lehetséges az, hogy — szinte azt mondhatnók — amit az egyik ember fehérnek lát, ugyanazt a másik ember feketének nézi. Erre csak az lehet a felelet, hogy velünk született jó és rossz tulajdonságainkon kívül főként a család, az iskola, a könyv okozza ezt. Pesszimisták vagy optimisták vagyunk-e — Kedves Olvasóim! — bizony azt is nagyrészt mi magunknak köszönhetjük csak. Válogassátok meg társaitokat, jóbarátaikat, könyveiteket, olvasnivalókat, tegyetek a szemetekre olyan szemüveget, melynek egyik üvegén át mindig Isten felé, a másikon át saját boldogulástokon keresztül fajtátok, hazátok szebb és jobb jövője felé néztek, törekedtek, akkor mindig remélni fogtok, akkor meggyőződésé fog válni bennetek a hit a jobb jövő bekövetkezését illetően, akkor tudni fogjátok az emberi élet célját, tudni fogtok: küzdve küzdeni és bízva bízni!

III. Az egyén vagy a köz!

Az egyes emberek, egyének kisebb, nagyobb közösségben (társadalmi osztályokban, faji, nemzeti közösségben) élnek. Kézenfekvő tehát, — Kedves Olvasóim! — hogy az egyén, az egyes ember a közösség érdekeit és jogait respektálni köteles és vi-

szont! Gondolkozatok kicsit a dolgon s akkor bizonyára velem együtt mosolyogni fogtok azokon a törekvéseken, amelyek az emberiség életét csak az egyes ember, az egyén: az individuum vagy csak a közösség, egy társadalmi osztály vagy egy faj érdekei szerint akarják berendezni. Gondoljátok csak el: mi történik egy családban, ahol mindenki a saját feje után megy, az atya nem törődik az anyával, nem törődik gyermekeivel, csak az ő személye, az ő érdekei a fontosak s ugyanezt teszi az anya s a gyermekek is: felfordulás, anarchia lesz hamarosan az úr! S vajjon nem ugyanez a helyzet, amikor mereven csak a család érdekei érvényesülnek; amikor nem vagyunk tekintettel a családtagok korára, tanultságára, egyéni természetére, stb'. Belátjuk, — ugye — hogy itt az a bizonyos aranyközépút az egyedül helyes. Ne vessetek tehát, ha valaki az individualizmus (az egyén érvényesülése) vagy a kollektivizmus (szocializmus, a társadalom, a köz érvényesülése) egyedül üdvözítő voltát hirdeti előttetek s mondjátok meg neki: mi már túl vagyunk ezen! Mi tudjuk, hogy jogunk van küzdeni egyéni érdekeinkért, boldogulásunkért, de ez-en törekvésünkben kell, hogy irányítsanak, szabályozzanak családunk, a műhely, társadalmi osztályunk, nemzetünk, fajtánk és az egész emberiség érdekei! Ha mi nem így teszünk, úgy másoktól se várjuk s akkor a mindenki mindenki ellen való harcában oly marakodás, önzés, szeretetlenség fogja kipusztítani az emberiséget, amely még az állatvilág harcát is jóval felülmúlja. Igen — Kedves Olvasóim! — individualizmus és szocializmus olyanok egymással szemben, mint egy család s annak egyik tagja. Ha én, mint iparos-tanuló túlteszem magam társaim, a műhely, a mester érdekein, mit sem törődök velük, joggal tehetik ezt ők is. S mi lesz akkor? Vagy mi történik, ha mesterem *csak* a műhely érdekeit tartja szem előtt, nem nézi, hogy egyik tanulója vagy segédje idősebb, tisztesegebb, okosabb, használhatóbb a másiknál, hogy tehát az jobb fizetést, jobb bánásmódot vagyis egyéniségének, egyéni értékeinek megbecsülését, erkölcsi és anyagi honorálását joggal várhatja?!?... Kedves Olvasóim! erre kár is több szót vesztegetni! Napjainknak, köz- és magánéletünknek (szinte az egész világon!) ez a rákfenéje, hogy nem akarjuk összeegyeztetni a családtag jogos érdekeit a családéval, egy társadalmi osztály jogait és érdekeit a nemzetével, egy ország, egy faj életlehetőségeit, érvényesülését a többiekével, az egész világgal!

Amikor tehát jogos érdekeitekért, jobb jövőtökért küzdtek: Istenről és hazáról, fajtestvéritekről és hittestvéritekről, ember-társaitokról s az egész emberiségről se feledkeztek meg!

IV. Jó iparos — jó magyar!

S most egy „műhelytitkot” árulok el Nektek — kedves Olvasóim! Tudjátok meg, hogy mi — nevelőitek és oktatóitok — igen sokat vitázunk azon, mi hát a fontos: jó iparosokat, vagy jó magyarokat iparkodjunk-e belőletek faragni az iskolában?!? S amikor most erre gondolok, eszembe jut egy magamcsinálta mese (mely a valóságban — sajnos! — gyakran meg is történik!). Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy atya, mondjuk: egy nyugdíjas Máv. lakatosmester, aki két nagy „fiúnak” édesapja. Mindkét fiú nős már. Az egyik — mondjuk — egyszerű iparos lett, a másik pedig jőnevű orvos. S míg az iparosfia a szeretet, a megbecsülés minden lehető jelével iparkodik atyjának életét kedvessé, széppé tenni, az orvos bizony még meg is tagadja atyját. Társaságban óvatosan elkerüli a válaszádat ha véletlenül szülei-ről, atyjáról van szó; az utcán röstel végig menni egyszerűen öltözött atyjával, kiről mindenki tudja: hogy „*csak*” iparos! . . . S most feleljetek: melyik fiúban van több öröme ez apának, melyik „szolgáltatta meg” jobban azt a sok munkát, gondot, stb. amit atyjuk reájuk költött, míg a maguk lábára tudtak állni?? Erre — ugye! — nem nehéz a felelet . . .

Nos fiúk, közös édesanyánknak, a magyar hazának se mind-egy: vajjon az ő iparosfia *csak* jó iparos és semmi több! Kereken ki kell mondanunk, hogy — főként így csonkaságában — Hazánknak semmi szüksége olyan kitűnő iparosokra, tanítókra, orvosokra stb., akik gerinctelenek, jellemtelenek és akiknek hite: az internacionalizmus és atheizmus!

Internacionalizmus: nemzetköziség, világpolgárság. Legyünk mindannyian testvérek, egy nemzetnek, egy országnak tagjai az egész földkerekségen! De ki hiszi azt el (Ti sem: tudom biztosan!), hogy ez lehetséges, hogy ez megoldható; hogy az egész világon egyszerre, vagy fokozatosan megszüntethetők a faji és nemzeti különbségek, a faji és nemzeti aspirációk?!?.. Lelkiismeretlenség és bűnös rövidlátás tehát egy elérhetetlen, megvalósíthatatlan eszme érdekében lázítani, békétlenséget és anarchiát kelteni: a beigért béke és testvériség helyett! . . .

Atheizmus: istentelenség! . . . Nem hivatásom és itt nem is helyén való, hogy teológiai értekezést nyújtsak nektek Isten létéről. Idézhetném világhíres tudósok, államférfiak, ú. n. nagy emberek tanuságtételét — oldalakon keresztül! Nem teszem, csak egyet: Verebély Tibor, a világhíres magyar sebészorvos mon-

dotta: „Az istentagadás papírszagú, értelmetlen fecsegés, természettudományilag műveletlen emberek tévelygése ...” Aki nyugodtan gondolkodik és nyitottszemmel jár a világban: az tudja, érzi, hogy Istennek kell lennie, hogy Isten van! Hány nagyszájú istentagadó vallotta ezt már be, főként élete vége felé járva! . . .

S a magyar történelem számtalan lapja tanúsítja, hogy igazán nagy alkotásokat Isten- és hazaszeretet, Istenbe és a nemzet jövőjébe vetett szilárd hit hozott mindig létre. Árpád, Szent István, Szent László, Nagy Lajos stb. alkotásait vajjon nem ezek inspirálták!?!

Amennyire szép és helyes törekvés tehát, hogy jó, szaképzett iparosokká legyetek, annyira helytelen és a köz szempontjából haszontalan, sőt káros és veszedelmes, ha munkátok, életetek nem a Haza és a Hit sínpárján halad.

Isten-hit és a nemzet jövőjének hite, munkátok értékességének, eredményességének, életcélotoknak szilárd hite lesz mindenkor vezérek ama eszme elérésében, hogy csak a vallásos, hazászerető iparosnak, kereskedőnek és munkásnak van helye a nemzet közösségében!

V. A történelem az élet tanítómestere!

Vannak sokan — Kedves Olvasóim! —, kik a pénzt, a vagyont, az anyagiakat szinte istenítik, mindenek fölé helyezik. Vakságukban, vagy lelkiismeretlenségükben nem akarják észrevenni Istent s azokat az erkölcsi erőket és értékeket (jóság, becsület, egyetértés, szeretet, jópélda adása stb), melyek a világ keletkezésében, annak fenntartásában nemzetek és az egyén életében oly hatékonyan vettek és vesznek részt. Nem akarják észrevenni azokat az útmutatásokat, intő, vagy buzdító példákat, miket a világtörténelem és saját nemzetük történelme lépten-nyomon nyújt. Pedig a történelemben, a nemzeti múltban óriási erők és értékek, megmérhetetlen energia forrás van. Egy nemzet történelme, múltja — így a miénk is! —, mint házépítésnél az alap, a fundamentum, feltétlenül szükséges. A történelem egy szerves, soha meg nem szűnő folyamat: élet, mely elválaszthatatlanul kapcsolja össze a múltat a jellel s ezt a jövővel. Szilárdan csak úgy építhető tovább az egyes ember és a nemzet élete, ha a jelen, a múltat s a jövőt a jelen formálja ki. A történelem folyásának erőszakos, természetellenes megszakítása, siettetése beláthatatlan katasztrófáknak volt és lesz szülőjévé! . . .

Napoleon felismerve a történelem ismeretének, megbecsülésének óriási fontosságát, így írt végrendeletében: „Fiam lapozgasson gyakran a történelemben és gondolja meg, hogy ez az egyetlen igaz bölcsélet (= tudomány) ...” Nagy Lajos királyunk trónraléptekor elzarándokolt Nagyváradra: Szent László sírjához és ott fogadta meg, hogy gondolkozásában és tetteiben Szent Lászlót választja mintaképül; — nyilván jól ismerte a magyar

nemzet addigi történelmét és Szent László életét, tetteit, korát: követendő példaadásnak találta. A példaadás: ez legfőbb ereje a történelemnek — Kedves Olvasóim! A jópéldát követni, a rosszat kerülni kell! S hol találjátok meg ezeket? — A történelemben. Nagy számban, szinte számtalanul! . . .

Kedves Olvasóim! Mily sokszor halljuk, főleg mentegetésként: véletlenül tettem, véletlenül történt! . . . Nos a történelem folytonos tagadása ennek az oktan felfogásnak. Mert ha te eldobsz egy követ, tudnod kell, hogy az valahol leesik, hogy az kárt tehet, megsebezhet valakit . . . Ha valamit tettél: annak feltétlenül következménye is lesz, míg teted előzményei: műveltségében, gondolkodásodban, előző cselekedeteidben vannak meg. Igen a múlt: hivatlanul, kéretlenül is, de kialakítja, befolyásolja a jelent, míg a jelen tetteire és körülményeire szükségszerűen következik a megfelelő jövő. Nem véletlenül történtek Szent István cselekedetei; nem véletlenül vesztettük el a mohácsi csatát; nem véletlenül bukott el Napoleon sem a történelem színpadán. A dolgozó, gondolkodó ember nem ismer véletlent, ok nélküli okozatot, — Kedves Olvasóim!

A természet mellett különben főként a történelem hirdeti azt a nagy, megváltozhatatlan igazságot, hogy jó vagy rossz, tél, vagy tavasz, völgy vagy hegy, napsütés vagy zivatar: egyik sem tart örökké! És hogy az ember, a nemzetek, a világ életében igenis nagy szerepe van az egyes ember egyéniségének, jellemének, munkásságának abban, vajjon a jó és rossz napok, a fel lendülés és hanyatlás meddig tartanak, mikor következnek be?!? ...

Mily sokat írhatnak még e témáról: meggondolkoztatásul; de csak arra kérlek, higgyétek el: minden olvasmánynál érdekesebbek a történelem lapjai s ami a leglényegesebb: ezek mindig tanulságosak! Az egyes ember — Kedves Olvasóim! — csak akkor érdemli meg, hogy őt Isten gyermekének, a szó legneme sebb értelmében: embernek nevezzük, ha — minden gyarlósága mellett is! — haladni, tökéletesedni akar, jobbá lenni, miáltal maga körül családja, társadalmi osztálya, nemzete életét is szebbé, jobbá teheti. És ebben a tökéletesedni, fejlődni akarásban vajjon mi irányítja, támogatja, ösztönzi az embert leginkább, mint a múlt példaadó egyéniségei, eseményei?!?

Légy jó, becsületes, dolgozó, mint édesapád volt, — szokta mondani az özvegy édesanya fiának; — légy jó, becsületes és dolgozó, Istent és Hazát, testvéreidet mindig szerető és megbecsülő, a nagy magyar államférfiak, tudósok, papok, iparosok stb. nyomdokain haladó állampolgár, — mondja neked tanárod.

Olvassátok hát a történelem, a magyar történelem lapjait, a magyar történelemmel átszótt elbeszéléseket, regényeket stb., nemcsak azért, mert: a történelem az élet tanítómestere, hanem egyben páratlan érdekessége mellett a történelem a tudományok, az ismeretek kincsesháza és az úgynevezett általános műveltség megszerzéséhez szinte elengedhetetlen kellék! . . .

VI. A szocializmus és a szociális kérdés.

Kedves Olvasóim! Az elmúlt század elejével a gazdasági élet (ipar, kereskedelem, östermelés, értékesítés stb.) világszerte nagyot fejlődött, de ezzel párhuzamosan az emberi társadalomban is nagy változások állottak be. Az emberek foglalkozás szerint erősen elhatárolt társadalmi osztályokba tömörültek, amelyek között a század liberális gazdaságpolitikája (az állam ne avatkozzék be a gazdasági életbe: a termelés és értékesítésbe!) a szabad verseny jelszavával szinte áthidalhatatlannak látszó osztályellentéteket teremtett. A termelés három főtenyezője (a természet, munka és a tőke) közül a munka és a tőke a munkás és a fokés (a munkavállaló és a munkaadó) harmóniája teljesen felborult. A liberális politika az állampolgárok jogegyenlősége, illetőleg a politikai jogok (személyes szabadság, sajtó- és vallásszabadság stb.) minél szélesebb kiterjesztése érdekében küzdött — sajnos csak elméletben, illetőleg szónoklással! Tényleg nem gátolta meg (s talán nem is akarta meggátolni!), hogy a jogok minél korlátlanabban a pénz, a tőke: a hatalmat és tekintélyt képviselő eme gazdasági erő (termelési ág) kezébe ne kerüljenek. A politikai és gazdasági liberalizmus így hozta létre a tőke és a munka, a munkaadó és a munkás azóta szünni nem akaró, nagyon is egyenlőtlen harcát. Es mert a tőke a termelési haszonból mindig nagyobb részt kívánt magának és vett is el: a munkásság életszínvonalára anyagi, majd erkölcsi tekintetben is süllyedni kezdett. Ez egyenlőtlen küzdelemben a munkásság hamarosan belátta tarthatatlan helyzetét és szervezkedni kezdett. A liberalizmussal a szocializmust, a kapitalista (tőkés) gazdasági, illetőleg társadalmi renddel szemben a termelőeszközök (munka és a tőke) köztulajdonba vételével a kollektívizmust (közös termelés) állította szembe, . . .

Kedves Olvasóim! Mindaz, amit e témáról eddig elmondtunk tudományos, mondhatnám száraz megállapításai a tényeknek. Egy bizonyos s ezt Nektek, — akik előtt a szocializmust és a szociális kérdést nagyon gyakran egyoldalúan világitották, vagy világitják meg, — nagyon jól meg kell jegyeznetek: hogy úgy a liberalizmus, mint a szocializmus, a kapitalista gazdálkodási rendszer, csakúgy, mint a kollektív: szélsőségek. S azt talán sikerült előttetek tényként bebizonyítani a III. fejezetben, hogy amennyire nem helyes, ha az élet bármely, vagy egész területén az egyén érdekei érvényesülnek csak, annyira helytelen és kár-

hozzatandó, ha a köz érdekei mellett az egyéni érdekek mit sem számítanak!* Nem lehet tehát helyes és célravezető az egyén korlátlan szabadságát valló: liberalizmus, vagy a közt istenítő szocializmus sem. Jól mondtam — Kedves Olvasóim! —, hogy istenítő, mert a marxi szocializmus hirdetői a közösségen és a társadalmon kívül annyira nem akartak más tekintélyt, hatalmat, szabályalkotót elismerni, hogy szükségszerűen tagadták meg Istent, a vallást, a kereszténységet. Mi ezen az úton — ugye! — nem követjük őket. Mert mi Harsányi Lajossal, a híres papköltővel együtt valljuk, hogy:

„Akik a szentjánosbogárt is
Nem nézik mély, rejtelmes hittel,
Azokat égi aranykapu elé
Egyszeregy, villany sose segít el”.

Hitet és a jó Istent az életből kirekeszteni nem lehet. Azok, akik ezt megpróbálták, hozták létre a liberalizmus gazdaságpolitikai torzszülöttét: az egoista kapitalizmust s a szocializmus törvénytelen gyermekét: a „fellegekben járó” kollektívizmust, melyek tehát szélsőségek lévén, szükségképpen helytelen és haszontalan, a gyakorlatban csak katasztrófára vezethető elméletek.

Leszögezzük tehát, hogy a szociális kérdés nem más, mint keresése azon módoknak és eszközöknek, „amelynek segítségével megszüntethetjük a tisztán munkájára utalt néposztály tagjainak létbizonytalanságát és a szociális igazságosságot juttatjuk érvényre a társadalom rendelkezésére álló anyagi, szellemi és erkölcsi javak eloszlásában” (Mihelics). S ehhez csak azt jegyezzük még meg — Kedves Olvasóim! — hogy a szociális probléma ma már nem egy társadalmi, vagy foglalkozási osztályé, hanem szinte az összes testi és szellemi munkásoké, Megoldása tehát nem történhetik másként, mint — az isteni törvényeket figyelembe véve — a következetes szociális igazságok érvényesítésével, mely szerint, a nemzet szellemi javaiból és a társadalmi gazdálkodás jövedelméből *méltányos arányban kell részesíteni minden foglalkozási csoportot*, — gyári munkást és mezőgazdát, városlakót és falusit, tisztviselőt és szabadpályán élő, iparost és kereskedőt” (Mihelics).

Befejezésül tehát csak annyit — Kedves Olvasóm! — hogy nem a liberalizmus, vagy kapitalizmus, még kevésbé a szocializmus, vagy a kollektívizmus fog minket boldogokká tenni, megmenteni, hanem és egyedül csak a krisztusi szocializmus: az egy mindenkiért és a mindenki egyért megszentelt gondolata, amely szerint igenis jogunk, sőt kötelességünk egyéni érdekeinkért, vagy

*”Amikor az egyéni jó és a közjó összeütközik, az államnak a közjót kell előnyben részesítenie, *ám az egyénnek feltétlenül vannak olyan természetes jogai*, amelyeket a közösség nem vehet semmibe s *az állam is védeni köteles*”.

(Mihelics Vid: A szociális kérdés és a szocializmus.)

egy foglalkozási ág érdekeiért küzdeni, harcolni, de csak a közösség, a közjó érdekeinek feltétlen figyelembevételével! *Leben und leben lassen*: élni és élni hagyni; — amit magunknak kívánunk, követelünk: más is joggal kérheti; — amit nem kívánsz magadnak, ne akard másnak sem! . . .

VII. Állampolgári jogok és kötelességek.

Kedves Olvasóm! Mondjuk, hogy te már segéd vagy. Szüleid — körülményeikhez képest — rendszeren, becsületesen felneveltek. Dolgozol: van fizetésed. Önálló ember lettél. De te nem akarod elhagyni a családi otthon s ezért Szüleiddel, esetleg testvéreiddel együtt laksz, étkezel, stb. Nem magától értetődő-e, hogy a háztartási és egyéb közös családi kiadásokhoz kötelességed neked is fizetésedből arányosan hozzájárulni? A Szüleiddel és testvéreiddel szemben kijáró tiszteleten, szereteten és megbecsülésen felül! Ezzel szemben viszont jogod van *kérni*, hogy Szüleid lakást és étkezést stb. juttassanak Neked — körülményeikhez és körülményeidhez képest. S ha te nem vagy megelégedve: jogod van eltávozni a közös otthonból, s teljesen a saját lábadra állni, — nem feledkezve meg még így sem a köteles tiszteletről Szüleid, testvéreid irányában! Viszont Szüleidnek is joguk van téged figyelmeztetni, ha nem megfelelően járulsz hozzá a családi terhekhez, ha nem vagy megértéssel sz egész család irányában. Vagyis — újra itt vagyunk a már egyszer-kétszer érintett témánál! — egyéni érdekeidet össze kell egyeztetned a családod érdekeivel és viszont: mert harmonikus családi élet csak így képzelhető el! . . .

A magyar nemzet, a magyar nép — nemde! — családok társulása, egyesülése: egy nagy család! Vajjon nem éppen úgy kell itt is a családtagoknak, az állampolgároknak résztvenniük minden jóban, minden rosszban, ami a közösséget, a nagy családot: az egész nemzetet éri?! Vajjon nem éppen úgy kell a nagy családdal: a házával szemben is jogainkat és kötelességeinket szeretettel, megértéssel és szigorú kötelességérzettel gyakorolni?! Nem botor ember az, aki benne él a nagy közösség, a nemzet körében, de csak jogokat követel és kötelességeket nem akar ismerni; — aki csak kapni, élvezni akar, de adni, áldozatot hozni nem?! . . .

Mindannyiunknak tehát, kik a magyar nemzet és állam tagjai vagyunk és akarunk maradni, mint állampolgároknak jogaink és kötelességeink vannak hazánkkal szemben.

Mik tehát a kötelességeink:

1. A törvénynek és az ezeken alapuló rendeleteknek eleget tenni, engedelmeskedni tartozunk, mert csak így lehetséges viszonylagosan békés és normális közélet. A családban is engedelmességgel tartozunk Szüleink, idősebb testvéreink irányában.

2. Hűséggel tartozunk hazánk irányában. Vagyis: semmi olyat tenni nem szabad ami az államot megkárosítja, vagy létét veszélyezteti. Nem lehetünk tehát olyan egyesület, vagy politikai párt tagjai, amely közvetve vagy közvetlenül haza-ellenes, állam-ellenes működést fejt ki, illetőleg nem áll hazafias alapon, vagy tagjait az állam, a köz tekintélyének, jogainak fitymálására, semmibebevételére neveli. — Szüleid, családod sem veszi jó néven, ha kárt okozol nekik, ha ellenségeikkel küzdői ellenük.

3. Tartozunk egyenlően és aránylagosan hozzájárulni a közterhekhez, vagyis adózni, hogy az állami élet akadályozva ne legyen és az állam is teljesíthesse kötelességeit. Akárcsak a családban.

4. Tartozunk résztvenni a honvédelemben! Most persze nem foglalkozunk részletesen azzal, hogy a trianoni békeszerződés következtében az általános védkötelezettség fel van függesztve s anyagi körülményeink miatt is csak zsoldos sereget tudunk tartani, hanem megállapítjuk azt: hogy amennyire kötelességünk, kis családunk érdekeit, vagyonát, életét védeni, úgy kell védenünk hazánkat is. Erről a fontos témáról különben „A háború” című fejezetben külön is lesz még szó.

5. Tartozunk 15 éves korunkig iskolába járni. Nos ez a „legszomorúbb” kötelesség, — mert vajjon nem kétségbeejtő, hogy még a mai modern világban is kötelezni kell az állampolgárokat, hogy önmagukat és gyermekeiket engedjék megtanulni írni, olvasni, számolni stb.?! Egyéni érvényesülésünk terén is a tudás, a műveltség a leghatalmasabb fegyverünk s régi igazság, hogy nem az iskolának, hanem az életnek tanulunk!

Mik most már a jogaink, mit ad ezzel szemben nekünk hazánk, a magyar állam:

törvényes szervekkel és intézkedésekkel védi személyünket, szabadságunkat, vagyonunkat;

védi és biztosítja számunkra a szabadköltözködés, a gyűlés, az egyesülés, a szólás-szabadság, a sajtószabadság, a szabad pályaválasztás jogát;

végül bizonyos feltételek mellett viselhetünk közhivatalt, gyakorolhatjuk választójogunkat, vagyis részt vehetünk az állami élet különböző funkcióiban stb.

Nagyon természetes és az eddigiekből — azt hiszem — következik, hogy sem a kötelességteljesítés, sem a jogok gyakorlása nem történhetik oktanul, korlátok nélkül. Isteni törvények és hazánk törvényei: saját jogos érdekeink és honfitársaink, a köz érdekei kell hogy ezt szabályozzák. Sőt — jól jegyezétek meg magatoknak! — a jellemes, hazaszerető és vallásos ember olyan törvényeket is ismer, amelyek leírva, nyomtatva nincsenek, amelyeket a jóérzés, a lelkiismeret diktál csak! . . .

VIII. A háborúról.

A háborút, a fölösleges harcot és vérontást minden érzékű ember kárhozatja, elítéli. Kedves Olvasóim! Teszi ezt minden keresztény hívő — egyebeken kívül és felül — igaz hitből és meggyőződésből. Mi nem vagyunk sem pacifisták (béke-párti), sem militaristák (háború-párti), mi nem akarunk sem gyalázatos békében, sem öldöklő háborúban elpusztulni. Nekünk mindannyiunknak azonban „magyar történelem pártiaknak” kell lennünk, akik a körülmények figyelembevételével és a magyar történelem nyújtotta tanulságok és útmutatás szerint járjuk a magyar élet útját! S ezért ha a háborúról van szó, nem szabad fetednünk azt a logikus, mélyértelmű latin közmondást, hogy: Si vis pacem, para bellum. (Ha békét akarsz: készülj háborúra) S mikor mi ezt hirdetjük, senki sem vádolhat meg minket következetlenséggel! Ha mi önmagunkat s rajtunk keresztül fajtánkat, hazánkat anyagilag-szellemileg erősítjük; ha mi minden kis erőnk, értékünket összerakva, megsokszorozva gyűjtünk, mint a kis méhecske; ha mi arra törekszünk, hogy minden magyar ifjú ép lelkű — ép testű, bátor és jellemes legyen: ki vádolhat bennünket azzal, hogy háborút, vérontást, békétlenséget akarunk? Nem, mi ezzel csak egyrészt kötelességünket teljesítjük — önmagunkkal, családkunkkal s a közlél szemben; — másrészt megmutatjuk, hogy élni akarunk és tudunk; de a legnagyobb szolgálatot tesszük ezzel az igazi békének, mert főként nagyobb számú, de gyáva ellenneinknek elveszjük kedvét egy ellenünk indítandó háborútól. Mi tehát békét akarunk, nem háborút, de az igazi béke és jövőnk érdekében mindenre gondolunk és készen állunk! . . . (Mi nem akartuk elfoglalni, meghódítani a világháborúban Szerbiát, Romániát, ők azonban — ha teheték volna: teljesen szétmarcangolták volna.)

S bármennyire óhajtjuk is a krisztusi világbékét és küzdünk érte: a háborút — sajnos! — aligha lehet lesz teljesen kiküszöbölni a történelemből. Ha mi nem számolunk ezzel, úgy teszünk, mint aki behunyja szemét és azt hiszi: akkor őt sem látják. Úgy teszünk, mint akinek feje alól lopják ki kis vagyonykáját és moccanni sem mer! . . .

Mert — Kedves Olvasóim! az élet maga egy folytonos háború, amint a bölcs latin mondja: Bellum omnium contra omnes. Mindenki és minden háborúja minden és mindenki ellen! Az

erősebb harca a gyengébb ellen és viszont. Az ember harca az életért, a megélhetésért — csak úgy, mint a kis bogarak, vagy a parányi sejték világában. S e harc e küzdelem, e „könyökölés” állativá fajulna, a harcban gyengébbeknek feltétlen és teljes kipusztulásához, az „élők” világának egyszeriben förtelmes végéhez vezetne, ha a jó Istenbe vetett hit, az igaz emberiség: humanizmus, a szeretet, a krisztusi testvériség nem enyhítené! . . . Bátor, jellemes, ép testű ép lelkű munkásokká, iparosokká, kereskedőkké, stb. kell lennetek, akik készen állótok kis csajádótok: tieitek s nagy familiátok: hazátok megvédésére, — nem feledkezve meg arról, hogy lelketek jobbik felével, a belétek oltott hit, szeretet, lelkiismeret, emberiség kiművelésével, nagyra-növelésével kell küzdenetek a mindenki harcának enyhítése érdekében. ...

IX. A magyar munkásifjú és a békerevízió!

A trianoni békeszerződés megváltoztatása, revíziója mindnyájunknak, minden magyarnak közös ügye! Az nem lehet, hogy ha meghal a családapa, vagy karját, lábát veszti, vagy súlyos betegségben sínylődik; azt ne érezze az egész család; erkölcstelen és lelkiismeretlen volna, ha nem akarná minden családtag az édesapa meggyógyulását, felépülését és ennek érdekében minden lehetőt el ne követne, meg ne tenne!

Éppen ilyen, de következményeiben sokkal súlyosabb vétek volna, ha bárki közülünk, vagy közületek nem törődne közös édesszülénk: a magyar haza súlyos betegségével; ha bárki is azt mondaná: hogy nekem így is jó, — majd kimegyek külföldre, ahol jó dolgom van: ott az én hazám; — nekem minden mindegy; a békerevízió az „urak” dolga; — stb.

Eltelkintve tehát most attól — Kedves Olvasóm! — hogy édes szülönket, tehát hazánkat is szeretni kell és hogy erre a szeretetre, a szeretetből fakadó önfeláldozásra, munkára a legválságosabb, a legnehezebb időben van a legnagyobb szükség, vessünk most egy-két pillantást arra a gondolatra, vajjon Neked — Kedves Magyar Munkásifjú! — mindegy-e, hogy hazánk a trianoni „ketrecben” senyved, avagy szentistváni határai között pompázik-e?!?

A trianoni békeszerződés — Kedves Olvasóm! — hazánkat szinte az ipar és kereskedelem, a termelés és értékesítés tekintetében sújtotta a legérzékenyebben. Rengeteg példát hozhatnék fel ennek bizonyítására, de rövid leszek, hiszen csak szemét kell felnyitni annak, aki nem érzi, nem látja: mi történik körülötte!?

Nagymagyarországon — bár földművelő, őstermelő állam vagyunk inkább — a század elején már az ország jelentős része foglalkozott iparral (1920-ban, tehát a trianoni béke után mintegy másfél millió ember, az összlakosságnak majdnem $\frac{1}{4}$ -e, 19.1%). A világháború előtt főleg a malomiparnak, a gépgyártás, bútór-

készítés, a szesz-, cukor- és papírgyártás, valamint iparművészeti készítményeink világhírűek és keresettek voltak. Ma pedig, nyersanyagtermő vidékek nélkül, számottevő vásárló közönség és külföldi piacok híján nagy és kis-iparunk még mindig nagyon súlyos helyzetben van, A világgazdaság válsága, az általános leszegényedés, szomszédaink gazdasági elzárkózása, stb. csak még súlyosbítják ipari életünk helyzetét, nem is részletezve azt, hogy a trianoni béke következtében pld. szövő- fonó- és bőriparunknak mintegy fele, gyárainknak 60 %-a (10-ből 6), az üvegipar pedig teljesen elveszett. . .

Szélső- és külső-, valamint átmenő (tranzite) kereskedelmünk is főként a kiegyezés (1867) után indult erőteljesebb lendületnek, bár a kül- és átmenő kereskedelemben is már Szent László királyunk óta jelentős szerepet vittünk. Az ország központja, szíve felé vezető folyók és azok völgyei, a folyton javuló tökéletesedő és sűrűsödő szárazföldi- és víziutaink, vasutaink stb. biztos és jó közlekedést nyújtva természetes és erős fejlesztői voltak mindenkor kereskedelmünknek. S most: az ország közepe megvan, az ország fővárosa: szíve — nehezen bár, de — ver, azonban az egészséges vért szállító ereket, országrészeket, utaink, folyóink, vasutaink nagyobb részét elrabolták tőlünk, majdnem megsemmisítve, gúzsba kötve kereskedelmünket s ezen keresztül iparunkat is. (19 ezer kilométeres vasúthálózatunkból 7 ezeret hagytak meg s míg pld. Nagymagyarországnak 6 határállomása volt, addig csonka Hazánknak, több mint ötször annyi, 32 van.).

Ha talán nem is vagyunk mindannyian született ízig-vérig magyarok, be kell látnunk, hogy a trianoni béke mielőbbi revíziója a magyar ipar és kereskedelem, a magyar iparosság és munkásság elsőrangú anyagi, megélhetési érdeke is — csak úgy mint a csonka — haza szinte összes más állampolgáráé! (Kérdjétek csak meg azokat az önálló iparosokat, akik a trianoni béke, illetőleg a világháború előtt is már önállóak voltak, milyen volt az ipar helyzete, a megélhetés, az üzlet akkor — és most?!?) A magyar ipar és kereskedelem, a magyar iparos- és kereskedőtársadalom mindig értékes és szükséges tényezője, alkotórésze volt hazánknak, annak kell maradnia tehát az újjáépítésben, a revízióért vívott harcban is. Hazánk közigazdasági élete: a Ti életetek, a fejlődés a jobb jövő felé követeli a legerélyesebben Nagymagyarország talpraállítását! . . .

X. A takarékoságról.

Kedves Olvasóim! Sokan bizonyára csodálkozva fogjátok olvasni e fejezetcímét. Még itt is a takarékoságról prédikálnak! Ma: amikor annyi a munkanélküli és kiskeresetű közöttünk. Éppen mi spóroljunk, takarékoskodjunk?!? . . .

Midőn az 1924. évi milánói nemzetközi takarékosági konferencia elhatározta, hogy a takarékoság erényének ápolására, kifejlesztésére, népszerűsítésére minden év október 31-én a határozatot helyeslő nemzetek takarékosági napot tartsanak, ezen fontos eszme és erény gyakorlásának nemzetközi jelleget, fontosságot adtak. Kimondották, hogy győzteseknek és legyőzötteknek, szegénynek és gazdagnak, kicsinek és nagynak, az egyes embernek és nemzeteknek egyként szükséges és hasznos takarékoskodni. Sőt — ha már erényről van szó — mondjuk ki egyenesen, hogy abban nincs semmi csodálni vagy dicsérni való, ha a gazdag ember takarékoskodik. Az erény ott kezdődik, amikor én: a szegény, a kiskeresetű ember meg tudom tenni, hogy — mondjuk — naponta legalább 2-3 fillért rakjak félre. Nem sok ez a pár fillér, meg sem érzem naponta, de milyen jó, ha valami igazán fontos, igazán szükséges dologra van szükségem: akkor van otthon félretéve, vagy a postatakarékpénztárban 10-20, esetleg már több pengőm. Nehéz megtenni, illetőleg csak megkezdeni s az is előfordulhat (velem is, nemcsak veled!) hogy abbahagyom; mindenesetre érdemes, erős akarattal folytatni vagy újrakezdeni, mert csak én, a családom látja hasznát! . . .

Még szólanom kell arról is, hogy van okos és oktalan, lelkiismeretes és lelkiismeretlen, dicsérendő és bűnös (büntetni kellene ezt az állami törvényeknek is) takarékoság! Ha — mondjuk — egy gazdag földbirtokos nem renováltatja idejében kastélyát, ha a ruha-, élelem- és egyéb beszerzés terén spórol annyira, hogy azt az ő helyzete egyáltalában nem indokolja és zsu-goriságával mások megélhetését, a közgazdasági élet helyes fejlődését, a pénz egészséges keringését veszélyezteti: ez oktalan, lelkiismeretlen és bűnös takarékoskodás; — ugyanilyen elbírálás alá esik az a szerény jövedelmű ember, aki ha van, akkor hajrá, akkor nincs mérték a költekezésben és ha — mondjuk — nem is dorbézolja el a pénzét, de olyanra költi, amire neki feltétlen szüksége nincs. Itt is nagyon jó az aranyközéputat megtartani s alkalmazkodni a közmondáshoz: addig nyújtózz, míg a takaród ér! Okosan, lelkiismeretesen spórolj, ne fadjuljon az sem zsu-gori-sága» sem könnyelműséggé!

S még egyet! Nemcsak a pénzzel lehet spórolni, takarékoskodni. És nemcsak a miénnel, de főleg a máséval, a ráncbízottal!.... Nemcsak pénzt lehet és kell okosan és lelkiismeretesen félrerakni, gyűjteni! Ha vigyázok cipőmre, ruhámra, ha vigyázok az iskolában füzeteimre, könyveimre, ceruzámra stb., *ha vigyázok testi és lelki egészségemre, testi- és lelki erőmre*, ha mind-ezeket okosan és lelkiismeretesen gondozom, ápolom, testi- és lelki erőmet kifejlesztem, gyarapítom, ha az anyagiakkal való takarékoskodás mellett iparkodom naponta minél jobban megközelíteni a testileg-lelkileg egész és egészséges ember típusát, úgy mindent megtettem elsősorban önmagam, *s rajtam keresztül* a családom, társadalmi osztályom és a köz: nemzetem érdekében.

A takarékoság erénye hasonló a növény fejlődéséhez. A magot el kell ültetni; ápolni kell a kibújt csemetét, munkát és minden szükségést meg kell adni neki s akkor elérjük, hogy gyümölcsöt, hasznot hoz nekünk! Ha gazdagok lennénk — úgy mi, mint nemzetünk! — akkor is helyes volna az okos takarékoskodás, gazdálkodás, mai helyzetünkben azonban feltétlenül, életbevágóan szükséges mindannyiunk részéről minden testi és lelki, anyagi és szellemi erőnknek összegyűjtése, ápolása, növelése, . . . mert az elvetett mag, a hazánk újjáépítéséhez lefektetett alap csak így nőhet, emelkedhetik nagygyá és tartóssá, viharokat és veszélyeket túlélővé, kiállóvá!

Egyén és köz érdeke tehát (de elsősorban az egyéné!) az okszerű takarékoskodás és az észszerű gazdálkodás!

XI. Mit csináljunk szabad időnkben!

Mily könnyűnek, egyszerűnek látszik e kérdés. A felelet azonban igen nehéz. Sőt, sokan még azt is hajlandók mondani, hát ehhez már azután senkinek semmi köze, hogy én mit csináljak szabad időmben. Pedig nem így áll a dolog — Kedves Olvasóm! — Mert itt mi nem parancsokat, rendeleteket akarunk számotokra gyártani, hanem pusztán az élet által szabadalmazott jótanácsokat, melyeket egyaránt lehet el, vagy el nem fogadni. Mindenesetre elsősorban a Ti érdeketek, (de ezen túlmenőleg a családotok, a társadalom, a nemzet érdeke is!) hogyan és hol töltitek szabad időtöket? Azokon a síneken haladtok-e, melyeket jótakaró és tapasztalt szüléitek, tanítóitok, hitoktatítóitok, cserkészparancsnokaitok, fellebbvalóitok fektetnek elétek vagy pusztán az ösztönre, a pajtásokra, a kínálkozó pillanatnyi alkalmakra hallgattok-e? (Mert — ugye — a vonat elé se azért rakják a síneket, hogy útjában akadályozzák, hanem hogy célhoz segítsék!)

Miért nehéz tehát a feltett kérdésre felelni? Főként azért, mert ahányan vagyunk, annyifélek vagyunk. De meg azért is, hogy tényleg belássátok szándékaink őszinteségét, akarásaink önzetlenségét és terveink hasznát, célszerűségét . . .

Már sokféle alakban hallhattátok a következő mondást,

melyet így is lehet formulálni: Mondd meg, mivel foglalkozol, mit csinálsz szabad idődben és én megmondom, ki vagy?!?

Mondd meg: vajjon korcsmában, rossz pajtások között, zug-moziban vagy erkölcstelen könyvek között töltöd szabad idődet, avagy szüleid házában, az Isten házában, Istent és hazát tisztelő egyesületben, tetet-lelket üdítő igazi kiránduláson, múzeumban, stb? ... És én megmondom: Milyen ember vagy, mi lesz belőled!?

Eszébe sincs senkinek, hogy itt a korcsmák, mozik, könyv-kereskedések ellen irtóhadjáratot hirdessen. Ha nem lesz (főként szombaton és vasárnap) annyi részeg ember, ha az erkölcstelen mozidarabokat látogatni, az ilyen könyveket venni nem fogjuk: a dolog „magától” (már t. i. általunk!) minden veszedelem nélkül megoldódik. Kevesebb lesz a lebuj-korcsma, a zug-mozi és az erkölcstelen könyv!

De hát tényleg érdemes nemes szórakozásokkal, hasznos és helyes időtöltéssel osztani be szabad időtöket? Hát igen! Leghelyesebb, ha egy példát láttok magatok előtt . . .

Mondjuk! 16-17 éves munkásifjú vagy. — Kedves Olvasóm! Szombaton délután megkapod fizetésedet s haza mész szüleidhez. Fizetésed oda adod szüleidnek és kérsz tőlük egy kis zsebpénzt; vagy legalább annyit adsz szüleidnek keresetedből, amennyivel arányosan hozzájárulsz a közös kiadásokhoz és gondolsz arra is, hogy valamit félre kell tenni ruhavásárlásra vagy egyéb nagyobb, szükséges beszerzendőre! Már most: szombat van, a heti munkában kifáradtál, tehát először is kipihened magad, elbeszélgetsz az otthoniakkal és arról: mit csinálunk vasárnap. Evégből esetleg elmész testi-lelki jóbarátodhoz is. Este jókor lefekszel Vasárnap reggel lehetőség szerint a legelső dolgod legyen a jó Isten iránti kötelességed. Azután elmész a levante-, vagy cserkészegyesületbe (vagy más ilyen *hasznó* társadalmi-, vagy sport-egyesületbe!) és ott a neked éppen legkedvesebb és legkellemesebb módon töltöd el a délelőttöt (egy kis torna, sakk, keresztretjvény, dalárdában, vagy zenekarban való részvétel, műkedvelői előadásra való készülés, érdekes és szórakoztató társasjáték, stb.) Délután azután — mondjuk nyári időben — elmegy családi, vagy rokoni körbe, vagy egyesületi jóbarátaiddal strandolni, a lelki felüdülés, szórakozás után testileg is „nemesen” szórakozni! Onnan hazamenve, vacsora után 1-2 barátoddal valamelyik rokoni-, vagy ismerős-családot látogasd meg s ott szórakoztató (*legfeljebb filléres* alapon!) kártyajátékkal, vidám énekelgetéssel, vagy más, nemes társasjátékkal töltsd idődet! Így töltve idődet, szórakozva, mily nyugodtan, jó közérzéssel, örömmel fogsz hozzá majd hétfőn reggel munkáidhoz — szemben azzal a társaddal, aki szabadidejének nagy részét korcsmában, rossz társaságban, Istentől és minden szépről, nemesről megfeledkezve, pusztán csak alsóbbrendű igényeit kielégítve s ösztöneit szabadjára engedve töltötte!?

(Folytatjuk.)

XIII. A barátokról.

„Bizonyos, hogy a házasságtól eltekintve a barátság két személynek legmagasabbrendű életközössége.” (Ohmachi). — Gondolatok-e már erre — Kedves Olvasóim? Ti, akiknek oly sokat vagy oly keveset jelent a barát, a barátkozás? Ti, akik közül sokak lelkében a házasság legmagasabbrendűsége sem él oly elevenen, hogy megérthetnétek az igazi barátság óriási erejét, értékeit s a rossz barátság romboló hatásait és káros következményeit?!? Hiszen közületek annyian oly rövid ideig élveztétek a szülői ház jótékonyágát, oly ritkán, vagy keveset éltek itt a család életközösségében, hogy nem is csoda, ha ezen a téren oly tájékozatlanok, oly „kezdők” vagytok (hogy így mondjam)!

S éppen ezért, de mert szinte életkor és foglalkozás (szakma) szétint is oly különböző a hazulról hozott s az iskolában és eddigi életetekben szerzett tanultságotok, erkölcsi és szellemi műveltségtek, csak nagy általánosságban lehet e súlyos témát itt fejtegetni.

Nektek nem kell bizonyítgatnom, hogy a barátság lelki szükség; — hogy barátkoznotok kell már csak azért is, mert az embert társas lénynek teremtette Isten; — hogy milyen jó, ha van kinek örömetöket közölni, bánatotokat elsírni, mert a megosztott öröm kettős öröm, míg a megosztott bánat csak íélbánat: s „jaj az egyedülvalónak!” Hiszen közületek oly sokan oly korán nélkülözitek a családi otthont, az atya, az anya, a testvér jószívét, útmutatásait- Elszerződötök úgy, hogy mestereteknél laktok is s ha élnek is jó Szüléitek: csak ritkán látjátok őket, vagy nem tudtok velük együtt lenni, mert ők is dolgoznak s éppen abban az időben, mikor ti szabadok vagytok . . . Száz és egy azok, ami miatt nektek már korán inastársaitok, munkástestvéreitek között kell keresnetek azt a megértést, szeretetet, támogatást, amit a családi élet szükségszerű nélkülözése miatt elvesztettetek.

De ha most hivatkozom arra a sokszoros tapasztalatomra, amikor az iskolába meghívott édesapátok vagy édesanyátok könnyes szemmel mondja: „Nem tudom, hogy juthatott ennyire az én fiam, hogy durvulhatott el így, hiszen otthon mily jó gyerek volt, mindenki szerette,” stb. S ha említem azt, hogy már inaséveitek alatt is (egyik-másik: hál' Istennek csak a törpe kisebbség!) összeütököztök a rendőrséggel, megismerkedtek a börtön, javítóintézet belsejével s ha komolyan, lelketekbe befelé nézve gondoltok most azon, hogy ennek mily részben oka a rossz barát, a bünös barátkozás, „a haver”: úgy igazat adtok nekem és annak a régi mondásnak, hogy a „barátságban vagy hasonlóra

talál az ember, vagy hasonlóvá válik”. Jól jegyezzétek meg magatoknak; hasonlóvá váltok barátotkhoz vagy ő hozzátok menthetetlenül! Tehát válogasd meg jól barátaidat és mindig arra gondold, hogy az igaz „barátság jóságon és bizalmon épül, elválaszthatatlan kellékei és gyümölcsei a nyíltság, megbízhatóság, önzentlenség és hűség”, az egymás megbecsülése, egymás hibáinak, testi-lelki fogyatékoságainak szeretettel való elnézése, illetőleg megjavítására való nemes törekvés.

Madarat tolláról, embert barátjáról lehet megismerni. S ha az előző fejezetben azt mondtam, hogy mond meg, milyen könyveket olvasol és én megmondom, ki vagy, — úgy most ezt még megtoldom azzal, miszerint ha ismerem barátodat, már is tudom, ki vagy te, jól lehet először láttalak ez életben. Milyen legyen tehát a jóbarát (és milyeneknek kell lennünk nekünk igaz barátunkhoz!)? Egy-két kelléket már fentebb említettem, általában pedig Szalézi Szent Ferenc után nekem is meg kell erősítenem, hogy a barátság legyen lelki, vagyis ne a testi ösztönök, ne az egyéni érdek, önzés, hazugság, hízélgés vagy számítás, a helytelen „betyárbecsület”, a bűntárs szükségessége, stb., hanem Krisztus és az önzetlen emberszeretet legyenek alapjai! Vagyis amit nem kívánsz magadnak, ne tedd, ne akard barátodnak sem. És — keresd barátaidat azok között, akik iskolában és műhelyben főként szorgalom és viselet szempontjából az elsők között vannak; — akik szabadidejüket nem sűrű cigaretta-füstben való kártyázással, poharazgatással, trágár beszélgetéssel, ocsmány mozi-darabok fálásával, detektívregények habzsolásával, stb. töltik el, hanem akik a cserkész- vagy levante- vagy más hasonló egyesületben nemes szórakozások: műkedvelői előadás, ismeretszerzés, sport, kirándulás, bélyeggyűjtés, keresztretjvényfejtés, fényképezés, közepette pihennek meg és frissülnek fel testileg-lelkileg! Ezt persze erőszakolni nem lehet. Nem lehet valakit, főként ha az egy hazulról elkerült tanoncfiú vagy munkásember, kényszeríteni, hogy ezzel vagy azzal barátkozz — ide, vagy oda menj! Itt talán leghelyesebb, ha annak meggondolására figyelmeztetek Beneteket (de rajtatok keresztül főként azokat, akik e sorokat nem olvassák!), hogy más kárán tanul az okos. Talán közvetlen környezetetekben is oly sok testi és lelki romlottságot, oly sok példát találtok a rossz, a bűnös barátság következményeire, hogy belátjátok, miszerint legértékesebb kincseink közé kell számítanunk hűséges, igaz barátunkat! S ezt kell tennetek Nektek — Kedves Munkásifjak! —, akik oly korán kikerülve az élet viharába, nem elsősorban az időtöltésből, szórakozásból, de inkább öntudatlan lelki szükségként, (hogy szerető, megértő barát álljon mindig mellettetek) kerestek tanonctársaitok, munkástestvéreitek között barátokat, — de keressetek a jók, a tanultabbak, a műveltebbek, a jóérzésűek között, mert akkor a „barátság telve van szépséggel és értékkel!” . . .

S még egyet: ne essünk a másik végtelbe sem. A szélső-

ségek sehol és soha sem vezetnek jóra. Ne töltsük tehát minden szabad időnk a barátok, a minden áron való szórakozás közepette, mert néha-néha jó egyedül is lenni. Templomban a jó Isten előtt, a temetőben egy-egy kedves sír mellett, otthon egy jó könyv olvasása közben gondolkozzunk el egy kicsikét — önmagunkról, barátainkról, munkánkról, az életről . . . Nagyon alkalmasak az ilyen pillanatok a magunkba szállásra, a lelkiismeretvizsgálatra, a megjavulásra, a jobb útra térésre és arra, hogy rájöjjünk ,hogymindig és minden esetben, akkor, amikor már barát és pajtás nem segíthet, siessünk édesanyánkhoz vagy lelki atyánkhoz, mostani vagy volt hitoktatónkhoz vagy — de inkább elsősorban! — a legjobb, a leghűségesebb, a legönzetlenebb Barátunkhoz: Krisztushoz!

(Folytatjuk.)

XIV. Öregek és fiatalok; — apák és fiak!

(A tekintélytiszteletről.)

Kedves Olvasóim! A technikai haladás századának, tehát napjainak egyik legfeltűnőbb és legkétségbeejtőbb hiánya, fogyatékossága: a tekintélytisztelet nagyfokú leromlottsága, helyesebben lerombolása. Hiszen mindig folyt a harc — az ember alaptermészetéből kifolyólag — apák és fiak, öregek és fiatalok, főnökök és alárendeltek között, de ez az undorító küzdelem, mely ma folyik, a legnagyobb aggodalommal tölt el minden jóérzésű embert afelől: hová fejlődik ezen az úton a világ!? Ezen gondolkozva önkénytelenül is eszünkbe jut a latin költő felkiáltása: Hová, hová rohantok, gonoszok? . . .

Hiszen ma már nem is olyan ritka eset, amikor a gyermek a szülőjét, munkás a munkaadóját, — beosztott, alárendelt állású a főnökét támadja meg, vagy éppen megöli holmi anyagi természetű dolgok miatt, vagy mert fenyítést kapott, avagy éppen mert nem tetszett a parancs, az intézkedés! Hová lett a tisztelet, a megbecsülés a szülő, az idősebb, a feljebbvaló irányában!? Avagy annyira buták és vakok lennénk, hogy nem jut eszünkbe, miszerint — ha a jó Isten is úgy akarja — mi is megöregszünk, mi is szülők, feljebbvalók leszünk!? Sajnos, ezt nagyon sokan nem gondolják meg. Nem pedig azért, mert a tanonc azt gondolja, hogy nem a gazdájának, hanem mondjuk egy Kertész Kálmán nevű embernek engedelmeskedik; — a hivatalnok abban a hitben él, hogy X. Y. méltóságos úrnak, nem pedig a törvényes feljebbvalójának rendelkezéseit hajtja végre, stb., stb. De ha meglennénk győződve arról, hogy a szereteten felül az idősebbnek, a szülőnek, a feljebbvalónak kijáró tiszteleten, megbecsülésen épül fel a család, a műhely, a hivatal, az állam — akkor is, amikor mi vagyunk a fiatalok, a gyermekek, az alárendeltek és akkor is, amikor mi vagyunk az apák, a vezetők, korosabbak: úgy sok hibától, túlzástól lennénk mentesek. S ha ezzel együtt még arra is rájönnénk, hogy a tisztelet és a megbecsülés akkor is kijár atyának, főnöknek, amikor jól tudjuk, hogy ő is bűnökkel, fogyatékoságokkal vannak megterhelve — többé, vagy kevésbé úgy, mint mi: nos akkor minden anyagi nyomorúságnak ellenére is szebb volna életünk! Elhiszem, könnyebb egy kiváló tehetségű, jellemes főnöknek engedelmeskedni, de ha meggondolod: hogy minden törvényes hatalom, tekintély és parancs Istentől való és hogy szülőd, vagy vezetőd a jó Isten

helyetteseként munkálkodik: úgy nem fogsz azon gondolkozni: teljesítéd-e a főnöködtől kapott parancsot? Isten földi helytartójának, a pápának a címe: Servus servorum Dei (Isten szolgáinak szolgája) s a király „Isten kegyelméből” való király. Nem gondolod, hogy nemcsak a király, de a szülő, a hivatalvezető, a mester, stb. is „Isten kegyelméből” az, ami!

„Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok is tökéletes!” De mi — emberek — nem tudunk tökéletesek lenni, mi csak haladni tudunk a tökéletesség útján, mi csak több-kevesebb eredménnyel megközelíteni tudjuk a tökéletes embereszményt: Isten képmását. „Isten a legfőbb erkölcsi eszmény: ez a tekintély” Ő minden tekintély kezdete és forrása. Ne az embernek engedelmessé vájunk, ne az embert, akit X.-nek, vagy Y-nak hívnak, tiszteljük, becsüljük — a szülőben, a mesterben, a papban, a tanárban, az előjárónkban, hanem a halhatatlan lelki Isten-teremtényt!

Szeretném látni, mint viselkednek később azok, akik most oly tiszteletlenek, engedetlenek, szemtelenekek apjukkal, mesterükkel, egyházi és világi előjáróikkal szemben! Vajjon eltűrjük-e saját gyermekeiktől, tanoncainktól azt a viselkedést, amivel valamikor ők „tisztelték meg” előjáróikat! És ha eltűrjük, ha kénytelenek eltűrni, ha kénytelenek elveik diadalát élvezni, saját főztjüket megenni: vallják be előttünk, mennyi „gyönyörűséggel” teszik ezt!?

Apák és fiak, öregek és fiatalok, vezetők és vezetettek küzdelmétől, marakodásától hangos a világ. A mindenki harca mindenki ellen e téren is ádázul folyik és — megszűnni nem fog soha, már csak a korkülönbség, a gondolkodásbeli távolságok, stb. miatt sem, de a saját fejlődésünk, a nemzet és az emberiség jövője szempontjából tanulságunk, hitünk és szeretetünk kell, hogy a minimálisra csökkentse a háborúskodást! Hogy divatosan sport-hasonlással éljek: ne egymással szembe fussunk, ne is csak egymás mellett, de inkább staféta-futás módjára! Arra törekedjünk, hogy a váltóhelyeken ki-ki idejében adja át az élet staféta-botját az előtte állóknak! . . .

Mindezek után pedig ne higgyük azt, hogy a fiatalság szerepe: a hallgatás, a minden gondolkodás nélküli engedelmesség, meghunyászkodás, a Harl halten und weiter dienen und noch hoch-schreien (Szát befogni és tovább szolgálni, sőt még éljenezni hozzá!) Nem! Tisztelettel és megfelelő hangon mindig előadhatjuk észrevételeinket, óhajainkat — szem előtt tartva Széchenyi ígét: hallgatni, mikor beszélni kell, szintoly nagy hiba, mint beszélni, mikor hallgatni kell! . . . „Érdekes tulajdonsága az emberi természetnek, hogy parancsolóiban, feljebbvalóiban bizonyos fokig ellenségeit látja.” (Szöllösy.) Bizonyos fokig, ezt nyomatékosan ismétéljük, mert ez a fok annál kisebb, minél meggyőződésebb bennünk az Isten- és ember-szeretet! És minél inkább tudjuk, minél inkább élünk azzal a hittel, hogy a szorosán vett

egyházi és világi törvényeken kívül és felül annak az erkölcsnek, a jognak, az illendőségnek íratlan, de a jellemes embert csak még jobban kötelező, szabályok . . .

És még valamit! Bizonyára sokan vannak köztetek is, akik nem így gondoljátok, de csak egy kis elmélkedés után is be fogjátok látni, hogy: „Parancsolni nehezebb, mint engedelmessé válni, mert a parancsolás minden következményét a hatalmat kezében tartó tekintélynek kell viselnie” (Kézner Károly), vagyis minden főnök és előljáró az ő feljebbvalójának is, de főként Istennek felelős minden tetteért, parancsáért és intézkedéséért. S arról se feledkeztek meg (a magatok körében is léptenyomon fogjátok tapasztalni), hogy parancsolni csak az tud, aki megtanult engedelmessé válni. Jó főnök, jó mester csak abból lehet, aki jó inas és jó segéd volt!

A világtörténelem egyik Liváló alakja: Nagy Frigyes porosz király is bizonyára azért vált oly kitűnő uralkodóvá, vezetővé, mert a történelem egyik „leghíresebb” iskolájában, atyjának: I. Frigyes Vilmosnak tanítómestersége alatt tanult meg engedelmessé válni. — S még egy példát: a kelet-afrikai háborúban résztvevő 60 éves olasz ezredes Jung, aki pénzügyminiszter is volt már, mondotta a következőket: „A világháborúba önkéntes hadnagyként vonultam be. 39 éves voltam, a főhadnagyom 29, a kapitányom 32, az én hátam mögött akkor már volt némi közszereplés is. Ez a helyzet — ma már tudom — nagy mértékben hozzájárult jellemem kialakításához és megtanított rá, hogy néha nem is kellemes öreg fejjel fiatalok parancsainak engedelmessé válni: *magasabb célokért* ilyen apróságokkal nem szabad törődni.”

Sajnos: egészen részletes, apró tanácsokkal e téren sem lehetünk segítségtekre — Kedves Olvasóim! — Nem főleg azért, mert amint nincs két egyforma hal és nincs két egyforma rózsza, akként minden ember más és más,” — befejezésül Szent Pállal együtt hirdethetjük, hogy: „gyermekek, engedelmessé válni szüleiteknek (majd később előljáróitoknak!) az Úrban, mert így van ez rendjén,” — és mert „nemcsak a természetben vannak kérelhetetlen törvények és tilalmak, melyek kíméletlenül lesújtanak az ellenszegülőkre, hanem az erkölcsi világrendben is.”

Tudomány, műveltség, könyv, újság!

Kedves Olvasóim! Vannak, akik szeretnek olvasni és vannak, akik nem. De hogy az utóbbiak mindig elenyésző kisebbségben maradnak az előbbiekkal szemben, az bizonyos. „Az embert” éppen az különbözteti meg az állattól és az élettelenek világától, hogy mindig előre törekszik, tökéletesedni, többet tudni, művelődni, fejlődni akar (hiszen ez utóbbi, törekvés az állatoknál is meg van, de tudatlanul, akaratlanul!). Éppen ezért az olyan ember, aki irtózik a könyvtől vagy nem szereti, aki szellemileg, műveltségben és ízlésben haladni nem akar, az vagy életunt, vagy már nem is ember! . . .

A történelem az élet mestere, — mondotta a régi római és ez ma is igaz; de mert a történelem is, annak minden eseménye, tudománya (a szakácművészet csakúgy, mint a legkomolyabb szaktudomány vagy víg elbeszélés) könyvekben maradt és marad reánk, bátran mondhatjuk, hogy a könyv az élet mestere!

Végeredményben azonban, furcsa kis jószág ez a könyv, illetőleg a betű. Azt hinné az ember (aki nem szereti vagy nem ismeri) valami élettelen tárgy, olyan mint egy darab kő a járdán vagy mint egy pár cipő a kirakatban. Pedig mennyire másként áll a dolog. De mégis: igaz! A könyv, a betű holt anyag, egy életnélküli valami — egészen addig, amíg el nem olvassuk! S akkor elkezd élni, dolgozni, működni. S mint a gépek általában, úgy dolgozik a betű, a könyv is: az ember javára, hasznára, de az ember romlására, kárára is! Ha engedjük! . . .

Az ember művelődési, tanulási, tökéletesedési készsége u. i. szintén egyidős az embernek a földön való megjelenésével. „A szavak repülnek, de az írás (a nyomtatott betű) megmarad” elve alapján tehát már az emberiség legelső tanítói is jegyzeteket, tankönyveket készítettek tanulóik, majd az érdeklődő nagyközönség részére is. S ezt a könyvnyomtatásnak Gutenberg (eredeti nevén: Gensfleisch, élt 1394 [?]-1468-ig) által való feltalálása hihetetlen módon elősegítette. Úgyhogy ma, — Kedves Olvasóim! — amikor a könyvtermelés, a könyvkiadás együtt halad a technika szédületes fejlődésével, ma már a leghosszabb életű ember sem képes arra, hogy csak a gondosan összeválogatott könyveit is kiolvashassa ... Ti munkásifjak, a magyar jövő iparosai és kereskedői, miként válogassátok össze tehát olvasnivalóitokat? Hogyan és miként, ha azt akarjátok, hogy tanult, modern emberek, modern és jó iparosok kereskedők, hitet és hazát tisztelő, szerető igaz magyarok lehessetek? Mert bizonyára ilye-

nek akartok lenni, mert — hitem szerint — e tulajdonságok jellemzik az igaz magyar munkást és csonkahazánknak csak ilyenekre, nem vallástalan világpolgárookra van szüksége! . . .

„A közintelligencia az egyedüli valószínű erő” —, mondotta Széchenyi István, Vagyis tehát a tudomány, a műveltség, mondhatjuk azt is: a könyv, a betű az igazi hatalom a világon. Hatalom és erő, amely épít, alkot, de rombolhat is, A könyv, a betű egyébként olyan, mint a levegő, az életető oxigént is beszívjuk vele, de a baktériumokat is, A könyv, a betű műveltté és okossá tesz, de formálhat belőlünk krisztusi embert, avagy az ördög szolgáját, gerinces, jellemes férfiút, avagy gonosz, hajlékony derekú érdek-embert stb. Táplálhatja, elősegítheti testi-lelki fejlődésünket, de meg is ölheti azt. Mert nemcsak a kard, a puska, a mérgező olaj, de még inkább a könyv, a betűk, a sajtó ú. n. ólomkatonái! Vagy nem szörnyűbb, következményeiben rettenetesebb gyilkosság az ember testének megölésénél az, amikor főként olvasmányaink, könyveink kiölik lelkünkben a hitet Isten és az emberiség jövője, célja iránt? A munkálkodás, a jogok gyakorlása és a kötelességek teljesítése szükségességének tudatát? Amikor kiölik belőlünk az *életet* elviselhetővé, sőt kellemessé tevő szeretetet — hozzátartozóink, embertársaink, munkánk, Isten iránt? Amikor jótulajdonságaink, lelki értékeink helyett alantas, állati ösztöneinket simogatják, nevelik nagygyá?! Amikor végül is tényleg fegyvert adnak kezünkbe, amellyel testi életünknek is végét vetjük, mert hiszen az öngyilkosok 99 százaléka az ilyen hitüket és bizalmukat vesztett, az erkölcstelen és tudománytalan sajtó által lelkileg már leterített áldozatokból kerül ki!

Az előbb, az egyik fejezetben azt mondtam: kétségtelenül megállapítom, ki vagy, milyen ember vagy, ha megmondod, mit csinálsz, mivel foglalkozol szabad idődben. Most még hozzáteszem, hogy ha megmondod azt is, mit olvasol, milyen újságot, könyveket forgatsz: úgy száz modern grafológusnál pontosabb képet rajzolok neked rólad, egyéniségedről! , , ,

Milyen könyveket, mit olvassatok tehát? Kedves Olvasóim! Szakmátokat illető dolgokról tanulóéveitek alatt az iskolán kívül ne olvassatok. Ha a műhelyben rendesen elvégeztétek, dolgokat úgy ezidőben mindent megtettétek iparotokkal szemben. Annál jobban szeressétek iskolai tankönyveiteket, jegyzeteiteket, amelyek nektek általános és szakismereteket nyújtanak és a lapjaikon szinte meg-elevenedő példákkal buzdítanak, lelkesítenek, szilárd meggyőződéshez, világnézethez segítenek és gondolkodni megtanítanak. Emellett tele vannak a legváltozatosabb, érdekesen megírt szórakoztató olvasmányokkal, S ha még marad időtök tanoncéveitek alatt, úgy vegyetek elő minél több történelmi vonatkozású olvasmányt, könyvet! Fejlődő testetek és értelmetek u. i. — jól tudom — főként a munkától fáradtan inkább csak az érdekeset kívánja. Nos hát minden történelmi leírás, vagy az ennek nyomán készült elbeszélés, regény, színdarab van olyan érdekes,

mint a Nickcarterek vagy azok a többféle színben, az üzleti szempont szigorú betartásával piacra kerülő regények stb.! Tessék megpróbálni!

Hogy pontosan mit olvassatok, azt itt szinte lehetetlen elsorolni. Tanítóitokhoz, hitoktatóitokhoz, az iskolai vagy levétkönyvtárt vezető tanáraitokhoz, cserkész-feljebbvalóitokhoz forduljatok felvilágosításért *tanoncidőtök alatt, de azután is!* (És ha valami igazán szép és érdekes, de tanulságos, jó könyvet olvassatok el: ajánljátok, ismertessétek egymás között is.) Ugyanígy tegyetek újságaitok, folyóirataitok megválasztásában is!..

S még egyet: a betűt, az újságot, a könyvet nemcsak elolvasni, hanem és főként megemésztem is kell. Az olvasással bizony úgy vagyunk, mint az evéssel — Kedves Barátaim! Az étel, amit nem rágtunk meg, nem emésztettünk meg kellőképpen: csak árthat testünknek. Éppen ezért, főleg komolyabb tárgyú olvasnivalóinkat nyugodtan, gondolkozva olvassuk el és a szép, értékes és hasznos gondolatokat jegyezzük le egy füzetbe. Egy-egy ilyen füzet értékes gyűjteménye lesz azqknak a gondolatoknak, eszméknek és elveknek, melyek nekünk tetszettek és amelyek bennünket gondolatok, tettek termelésére serkentettek . . .

Mindig szeressétek, olvassátok tehát — *elsősorban!* — a magyar betűt, a magyar könyvet: az érdekes és hasznos, jó magyar könyvet! Lakásotoknak, szobátoknak, könyvtáratoknak ez legyen legszebb dísze, értéke, mert miként a híres Ciceró mondotta: „A szóba könyv nélkül olyan, mint a test lélek nélkül” s mindannyian olyanok vagyunk a jó könyv nélkül, mint az éhező és szomjazó ember étel-ital híján! . . .

XV. Ünnepeink! (Önképzőkör, ifjúsági egyesület.)

Az iskola önképzőkör vagy ifjúsági egyesület nélkül olyan, mint az étel só nélkül. A helyes élet egyik titka — azt hiszem — az: miként tudjuk a kellemeset a haszonnal, a komoly munkát, tanulást, önképzést a játékkal, nemes élvezetekkel, szórakozásokkal vegyíteni, mert a jóból is megárt a sok, hát még a rosszból. Az iskola komoly tudományok és ismeretek temploma s akármennyire szeretjük is — szívből, őszintén, bizony-bizony — ugye! — jól esik néha egy-egy kirándulásra menni, ifjúsági színielőadáson részt venni vagy egy testet-lelket felemelő, nemesítő ünnepélyt végig nézni, de még inkább ezeknek megrendezésében, megvalósításában aktíve is résztvenni; stb.!

És még valamit: az osztályban, a padokban bármennyire is átérezzük közös sorsunkat, testvériségünket tanulóársainkkal mégis csak jobban megismerjük egymást, ha tanítás után vagy szabad időnkben együtt sakkozhatunk, kártyázhatunk, mókázhatunk vagy — mondjuk — műkedvelői színielőadásra készülhetünk!

Így születik meg leginkább az egymás megbecsülése, a szolidaritizmus érzése és azok a lelki kapcsok, melyek egy életre szóló nemes barátságok szülőivé szoktak válni! ... És itt jutunk közelebb tanárainkhoz, feljebbvalóinkhoz, előjáróinkhoz és azok mihozzánk, lelkünkhöz, akarásainkhoz, jó-rossz tulajdonságainkhoz! És itt jövünk rá arra is, hogy az iskolával, társainkkal és tanárainkkal való kapcsolataink nem kell, hogy megszűnjenek akkor, amikor a végbizonyítványt kézhez kaptuk. Tagjai lehetnek tehát az iskolai önképzőkörnek vagy egyesületnek mindazok is, akik az évek folyamán ugyanazon iskola padjaiból kerültek az életbe.

Természetesen lehet az egyesületnek több szakosztálya is, (foként kulturális, műkedvelő, szociális, sport, stb.) — És tekintse feladatának az iskolai ünnepek megrendezését, amelyek közül ne maradjon ki egy kis, de annál őszintébb ünnepség a tanév végén, hiszen ünnepel a magyar föld munkása is az aratás végén! . . .

S ha már az ünnepelekről van szó, egyet jól véssetek szívetekbe-lelketekbe! A „március 15”-i vagy az „október 6”-i ünnepély, stb vagy egy kiváló magyar emlékére rendezett ünnepség nemcsak az iskola ünnepe! Annyira nemcsak az iskoláé, hogy ezt — szinte — kötelességetek mindenfelé hirdetni is. Bármily közönnel találkoznátok is családotokban, a műhelyben, az utcán, az életben: apostoli lelkülettel kell hirdetne-

tek, hogy jó- és balsorsban, a nemzeti múlt szeretetében és megbecsülésében egyeknek kell lennünk mindannyiunknak — foglalkozásra, vallásra, korra való tekintet nélkül! Ha nem ünnepelhetünk munkaszünettel, (hiszen nem ez a fontos!) lélekben, érzéseinkben és gondolatainkban, beszédünkben és magatartásunkban legyünk részesei az emlékező nemzetnek! . . .

Március hónapban — például! — minden iskolában s talán a legkisebb faluban is rendeznek hazafias ünnepségeket. Milyen legyen egy ilyen ünnepély műsora, hogy az mindenben komolyan, őszintén és korszerűen simuljon a múlthoz?

1. Bevezető beszéd. Időtartama nem lehet több öt percnél. Mondja az iskola igazgatója vagy az egyesület vezetője.

2. Szavalat vagy szavalókórus. (Petőfi: Egy gondolat bánt engemet; — vagy Sík Sándor: Magyar tél; vagy Kölcsey Parainesiséből: „Szeresd a hazát!”; — stb.)

3. Hegedű- vagy zongoraszám; — nevesebb szerzők hazafias vonatkozású szerzeményeiből; — legfeljebb 10 perc.

4. Ünnepi beszéd; — mondja az intézet legfelső osztályának valamelyik jobb tanulója vagy az egyesület ifjúsági elnöke; — a beszéd időtartama: *maximum* 30-35 perc; — a beszéd természetesen hozza közel a multat a jelenünkhöz, ne sablonos, szövirágokkal teletüzdelt közhelyekből, nagyképűen, óriási lármával előadott kilométeres körmondatokból álljon és azt a vezető tanár útmutatásai szerint készítsük és mondjuk el!.. .

5. Magyar csoporttánc (vagy énekkar, szavalókórus); legfeljebb 5-10 perc.

6. Esetleg egy élőkép.

7. Himnusz. (Szózat vagy Hitvallás).

Az ünnepi beszéd el is maradhat, helyette egy megfelelő időtartamú, komoly, erre az alkalomra írt 1-2 felvonásos hazafias színművet lehet előadni. Ebben az esetben természetesen a bevezető beszéd legyen 1-2 *perccel* hosszabb és méltassa a nap jelentőségét.

*

Igen — fiúk! — az önképzőkör, az ifjúsági egyesület legyen tanulóéveitek idejében a szülői ház, a műhely és az iskola mellett kedves, megbecsült otthonotok. S azután, ha az iskolai egyesületbe már nem járhatnátok, tanárotoknak, hitoktatóknak tanácsát kérjétek, hogy melyik egyesületbe iratkozzatok be? Minden becsületes, jóakarátú, Istent-hazát tisztelő iparos- és kereskedő segédnek vagy mesternek u. i. bármennyire szereti is munkáját, családját, részt kell vennie valamely komoly társadalmi egyesület életében! Részt kell vennie, hiszen ott nemcsak nemesen elszórakozhat 1-2 órán keresztül, de találkozik ott barátaival, ismerőseivel, elolvashat több újságot, stb., megbeszélést folytathat rokonszakhímű társával, résztvehet aktíve vagy passzíve valamely szak- vagy nyelvtanfolyamon! . . .

E téma is kimeríthetetlen. Nem folytatom tehát. Csak arra kérlek, érdeklődjétek az iskolai ifjúsági egyesületek, majd a komoly társadalmi egyesületek munkája iránt. Vegyetek részt benne saját munkátokkal, akarásaitokkal együtt is. Így lesztek komoly, öntudatos, vallásos magyarokká, szakképzett, jó iparosokká, kereskedőkké — és kitűnően, hasznosan, nemesen, jókedvűen töltitek el szabad időtöket! . . .

XVI. Az Iskola és az élet!

Fiúk! Ugye sokan vannak köztetek (vagy inkább azok között a munkásifjak között, kik e folyóiratot nem olvassák!), akik nem valami jóbarátságban vagytok az iskolával?! Egynémelyiteknek szinte az arcára van írva az iskolától való iszonyodás. Nem is szükséges rossznak, hanem egyenesen szükségtelen rossznak tartjátok. Muszáj elmenni, mert intőt kapunk, büntetést, sőt esetleg 1-2 jószágos atyai vagy mesteri nyaklevest is. Pedig bizony az így vélekedők egykönnyen rájöhetnek gondolkozásuk helytelen és rendkívül káros voltára.

Non scholae, sed vitae discimus (Nem az iskola, hanem az élet számára tanulunk), — mondták a bölcs rómaiak. S ha mi ebből a szemszögből nézzük az iskolát, ha tehát nem valami különálló ddlognak, nem valami luxus-intézménynek vagy pláne mumusnak hisszük, hanem az élet és saját jövőnk szempontjából 'mérlegeljük: úgy hamarosan megváltozik értékelésünk. Ha elgondoljuk, hogy életünk egy szerves, a bölcsőtől a sírig tartó, megszakíthatatlan folyamat s ebbe az iskola éppen úgy bele illik, bele tartozik, mint egyik láncszem a másikhoz; — ha tudjuk, hogy a tanult, művelt ember jobban boldogul az életben, akár munkás, akár tisztviselő; ha meg vagyunk róla győződve, hogy az iskolázottság éppen annyira szükséges is, éppen úgy díszére és hasznára válik a munkásembernek, mint bárki másnak; — ha végre magatok akartok komolyan véget vetni annak a „közvéleménynek, hogy az iparos nem baj, ha iskolázatlan, tanulatlan is (hiszen egynéhány szülő még ma is azzal bocsátja útnak gyermekét: buta vagy fiam, jó lesz az iparosnak!) akkor bizonyára meg fogjátok becsülni az iskolát kellőképpen magatok is és rávezettek erre másokat is.

De hiszen — halljuk az ellenvetést — sokszor érnek el az életben szép, sőt egyenesen feltűnő sikereket olyanok is, akik alig végeztek iskolát vagy amit el is végeztek, abban sem volt köszönet. Mondjátok vagy halljátok gyakran, hogy Petőfi, a világhírré jutott 26 éves költő-zseni, ugyancsak hadilábon állt az iskolával, egyes tudományokkal és tanáraival, hogy Munkácsy Mihály asztalosinasból lett világhírű festőművésszé, hogy Michel Angelo a nagy szobrász is igen gyenge tanuló volt stb., stb., folytathatnám még sokáig e felsorolást. Igen ám, de ezek igazán rendkívüli kivételek; a legtöbbször olyan, aki azért nem tanult az iskolában

vagy azért nem békült meg az iskolai fegyessel, mert fékezhetetlen természetű volt vagy már akkor is az ismertebbek egy bizonyos fajtája érdekelte csak és később is egyoldalúan fejlődött tovább. Kivételek pedig mindig voltak és lesznek is. Megtörténik az is, hogy egyforma maggal beültetett virágágyban 1-1 szál teljesen elüt a többitől, azt vagy sorsára hagyják, vagy kivesszik és külön gondozzák. A tapasztalat azonban azt mutatja, hogy az igazán kiváló emberek minden életpályán azokból lesznek, akik megfelelő, rendszeres iskolázottsággal, elméleti és gyakorlati ismeretekkel és gondos családi nevelés után lépnek ki az élet porondjára. Hogy a közepes tehetségű és szorgalmú diákok igen sokszor jobban érvényesülnek az életben, mint a jeles tanulók: ezen azután igazán nincs mit csodálkozni. A jeles tanulók ugyanis sokszor annyira átadják magukat tanulmányaiknak, hogy mással nem is törődnek, sokszor testileg gyengék, betegek lesznek és az élet harcában elmaradnak azon gyengébb tanulótársaik mellett, akik — például — rendszeres sportolás mellett testileg is imponálnak, társaságba járásuk révén rokonszenves jó modort sajátítanak el, hasznos ismeretsegeket szereznek stb! . . .

De ha már valakit közületek — Magyar Munkásifjak! — nem vonzaná az ismeretszerzés, a tanultság, a műveltség, jobbik énünk: lelkünk, szellemi életünk igényeit kielégítő szépségei, értékei, úgy gondoljátok meg, miszerint rövidesen alig lesz nagyobb ipari vagy kereskedelmi vállalat, amely a felveendő tanonctól ne kívánná meg a négy középiskolát, a négy polgárit. És joggal! Ezen vállalatok ugyanis tisztában vannak azzal, hogy négyközépisiklás tanoncaik a megfelelő tudáson kívül megfelelő műveltséget, jó modort, becsületességet, munkakészséget hoznak magukkal: mindez pedig csak nyereség a ^hivatásuk tudatában levő vállalatok, munkaadók számára! . . . És még valamit: magam is szívesebben vásárolok tanult, művelt, illedelmes, szorgalmas kereskedőnél és dolgoztatok ilyen tulajdonságokkal bíró iparosoknál! A tanulatlan, műveletlen, faragatlan testi munkás, iparos vagy kereskedő, csakúgy mint a szellemi munkás, tehát elmarad az élet mindennapos harcában, egyszerűen lemarad a huszadik század minden téren megállás nélkül száguldó vagy legalább is haladó vonatáról!

Hogy azután még az iskolai tanultság, műveltség sem elegendő, vagyis hogy az életbe kilépve is kötelességünk folyton tanulni, olvasgatni, tökéletesedni, azt szintén egyszerűen abból kell megértenünk, hogy a tudományok minden ága (az ipar és a kereskedelem is tehát!) csak úgy, mint minden a világon, folytonosan fejlődik, tökéletesedik s aki ezzel lépést nem tart, az „úgy elmarad, mint a borraivaló” vagy úgy lemarad, mint egyik futó a másik mellett! . . .

„A kereszténység ideálja az a lélek, amelyik érzésben és ismeretekben gazdaggá, harmonikussá, nemessé igyekszik magát alakítani soha nem lankadó erővel”. (Stuhlmann P.) Szeressük

tehát az iskolát, mely ebben csak segítségünkre lehet és megtanít arra, „mi a kellemes, a hasznos, az igaz, a szép, a jó, a szent” és buzdít bennünket „ezeknek buzgó és áldozatos szolgálatára”.

Előre tehát — Kedves Olvasóim! — Legyetek apostolai annak a szép eszmének, hogy a magyar iparos, a magyar kereskedő éppen olyan hasznos és értékes tagja a nemzetnek, mint bárki más, hogy a magyar munkás, iparos- és kereskedőtársadalomnak éppen úgy díszére és hasznára válik a nagyobb műveltség, a több iskolázottság, az ezzel együtt elsajátított jó modor, munkaszeretet stb., mint bárki másnak e hazában! „Egyesült erővel iparkodjunk azon, hogy Magyarországon egy ember se legyen kenyér és ruházat nélkül, fődél és szakismeret nélkül és az erkölcsi műveltséget senki se nélkülözze”. (Széchenyi.)

FÜGGELÉK

Szeretettel ajánlom az ifjúsággal foglalkozók szíves figyelmébe a következő könyveket, melyeket ifjúsági, órai, önképzőköri, népművelési és hasonló előadásokra való készüléskor de egyébként is! — mindenki haszonnal és lelki örömmel forgathat:

1. *Hóman—Szekfü*: Magyar Történet (K. M. Egyetemi Nyomda kiadása),
2. *Szekfü*: Három nemzedék és ami utána következik (K. M. Egyetemi Nyomda),
3. *Dr. Lukinich Imre*: Magyar Történelem életrajzokban (Sopron vármegye kiadása),
4. *Wlassics Gyula* Deák Ferenc munkáiból (Franklin-T., 1906.),
5. *Berzeviczy Albert*: gróf Széchenyi István munkáiból (Franklin Társulat, 1903.),
6. *Széchenyi Eszmevilága* (Kultúra és Tudomány, Franklin Társ.),
7. *Angyal Dávid*: Tanulmányok (Kultúra és Tudomány),
8. *Buday*: A megcsonkított Magyarország,
9. *Kontraszty Dezső*: Tört. és földr. összefoglalások),
10. *Dr. Horn József*: A közgazdasági ismeretek könyve (Győr-, Mosón-, Pozsony vm. kiadása),
11. *A családi nevelés útjain* (szerk.: Dr. Kisparti János),
12. *Miklóssy István*: Nemzetnevelés (Szent István Társulat),
13. *Sípos Károly*: Nemzeterősítés (Stephaneum, 1924.),
14. *Bangha Béla*: Magyarország újjáépítése és a kereszténység (Szent István Társulat),
15. *Dr. Mihelics Vid*: A szociális kérdés és a szocializmus,
16. *Palágyi Menyhért*: Marx és tanítása (Szent István Társulat),
17. *Benőcs József*: Ismeretterjesztő előadások (Eger),
18. *Divald Kornél*: Felvidéki séták (Szent István Társulat),
19. *Apor—Nagy*: Híres feltalálók (Athenaeum),
20. *Gellért M.*: A magyar ipar úttörői.

Teljességre törekedni ilyen téren lehetetlen.

A tovább érdeklődőknek bizonyára készséggel állanak rendelkezésre (az egyes művek kritikai ismertetését illetőleg is!) nagyobb Könyvkiadóvállalataink, Könyvtáraink, a Népművelési Bizottságok, pedagógiai folyóirataink Szerkesztőségei!

(Koppány I.: A Munkásifjú és a ma élete).

A kiadásért felel: Koppány (Kutsera) István.
Don Bosco Nyomda Rákospalota, (Sarkady J. Alajos.